

GÜNCE'L

Aylık Bilgi Bülteni

Mayıs 2009

Yıl 2 - Sayı 19

Merhaba

Günce'L Bülten'in bu sayısını konuşma ve dil bozuklukları konusuna ayırdık. Konuşma alanında yaşanan sorunlar bireyin sosyal ilişkilerini, akademik başarısını, duygusal gelişimini kısacası hayat kalitesini ciddi olarak etkilemektedir. Ülkemizde gelişmekte olan bu uzmanlık alanı ile ilgili bülten LALİ Dil ve Konuşma Merkezi ekibi tarafından hazırlanmıştır. Profesyonel çalışmalarından ve katkılarından dolayı kendilerine teşekkür ederiz

Dil ve Konuşma Bozuklukları

LALI

DİL VE KONUŞMA MERKEZİ
www.lali.web.tr

GÜNCE

Psikolojik Danışmanlık Eğitim ve
Grup Çalışmaları Merkezi

www.guncedanismanlik.net
info@guncedanismanlik.net

T: 0216 3807685
T/F:0216 3807802

Dil bozukluğunda; dilin biçim, içerik, kullanıma ilişkin kuralların edinilmesi ve kullanılmasında sorunlar görülür. Bu durumda dili anlama ve/veya ifadeye yönelik sembolik işlevler bozulabilir. Konuşma bozukluklarında ise; telaffuz, akıcılık, vurgu, tonlama, ritim, hız ile ilgili sorunlar karşımıza çıkar.

Dil ve konuşma sorunları hem çocuk hem de yetişkinlerde görülebilir. Belirli bir yaşa geldiği halde çocuğun konuşmaya başlamaması ya da yaşlarına göre geride kalması, işaretle ya da tek sözcüklerle iletişim kurmaya çalışması, cümle kuramaması, kekelemesi, konuşma seslerinin kimilerini söyleyememesi, sesin normalden kısık ya da farklı çıkması, anlaşılmayı etkileyecek derecede hızlı konuşması, sesleri ve/veya heceleri yutması vb. bir çok problem çocuğun toplumla olan iletişimini olumsuz yönde etkileyecektir.

Dil ve Konuşma Terapisti

Dil ve konuşma sorunlarının değerlendirilmesi, izlenmesi ve terapisi ile dil ve konuşma terapistle-ri ilgilenir. Dil ve konuşma sorununun zamanında tanınması ve terapiye başlanması için dil ve konuşma terapistlerinin diğer alanlardan uzmanlarla ekip çalışması içinde olması gerekir. Bu ekip elemanlarını; hekimler (Kulak-Burun-Boğaz Uzmanları, Çocuk ve Yetişkin Nöroloji Uzmanları, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Uzmanları ve Çocuk ve Yetişkin Psikiyatrları, Estetik ve Rekonstrüktif Cerrahi Uzmanları, Fizik Tedavi ve

Rehabilitasyon Uzmanları, Radyoloji Uzmanları), psikologlar, pedagoglar, özel eğitimciler, odyologlar, fizyoterapistler, iş ve uğraşı terapistle-ri, diş hekimleri, zihinsel engelliler ve işitme engelliler öğretmenleri, çocuk gelişimi uzmanları ve dilbilimciler oluşturur.

Dil ve Konuşma Bozukluklarına İşaret Eden Belirtiler

Dil ve konuşma gelişimindeki aksamalara işaret eden belli bulgular vardır. Bunlar arasında 14- 16. aya kadar ismine, "hayır" sözcüğüne tepki vermemesi, söyleyebildiği hiçbir sözcüğün olmaması ve basit komutları yerine getirememesi; 3 yaşından itibaren "kim, bu ne, nerede" gibi basit sorulara yanıt verememesi gelir. Beklenenden daha geç konuşmaya başlamanın yanı sıra çocuğun söylediklerinin anlaşılır olmaması veya verilen yönergelerin birkaç kez tekrarlanması gibi durumların gözden kaçırılmaması gereklidir. Aile dışından kişilerle iletişim kuramaması, konuşmaya eşlik eden uygun jest ve mimiklere sahip olamaması, soğuk algınlığı olmadığı halde seste süregelen boğukluk olması, konuşmada belirgin durak ve tekrarların olması, olay ve öyküleri sıralı bir biçimde anlatamaması, 7 yaşla beraber zengin içerikli, karmaşık olay ve hikaye anlatmada güçlük yaşaması, sözcük dağarcığının sınırlı olması, sözel ve sözel olmayan becerilerinin arasında belirgin farklılık olması durumlarında değerlendirme yapılmasında fayda vardır.

Sık Rastlanan Dil ve Konuşma Bozuklukları

Kekemelik, belli sesleri sesletmedeki güçlükler (artikülasyon sorunları), çocuklarda görülen anlaşılmaz ya da geç konuşma gibi problemler sıklıkla karşılaşılan sorunların başında gelmektedir. Bunlar dışında ses bozuklukları, sonradan edinilmiş nörolojik kaynaklı konuşma ve dil bozuklukları ile de karşılaşılmaktadır. Kekemelik genellikle 2-5 yaşları arasında başlayan konuşmadaki akıcılık sorunudur. Erkeklerde kızlara oranla 4 kat daha sık rastlanır. Kekemeliğin farklı tipleri bulunur. Hece tekrarı, blok, uzatma, ses ekleme şeklinde görülür. Kekemeliği terapi ile kontrol altına almak mümkündür, ancak bunun için düzenli bir çalışma gerekmektedir. Artikülasyon sorunları ise belli sesleri sesletmedeki güçlük ya da o ses yerine başka ses kullanılması şeklinde görülür. Örneğin /r/, /s/, /k/ vb. sesleri söyleyememe ya da bu sesler yerine farklı sesler kullanılması gibi. Bu gibi durumlarda seslerin çıktığı artikülasyon yerleri gösterilerek sesin doğru sesletilmesine çalışılmaktadır. Çocuklarda görülen geç konuşma problemi de yine sıklıkla karşılaşılan sorunlardan bir tanesidir. Sözel dil öncesinde çocuğun göz kontağı kurabilmesi, söylenenleri anlayarak komutları yerine getirebilmesi, sosyal becerileri de iletişim gelişimi açısından fikir verir. Çocuktan 1 yaşına geldiğinde tek kelimelerle konuşmasını, en geç 1,5-2 yaşlarında en az 50 adetlik kelime hazinesine sahip olmasını ve 2,5 yaş civarında 2-3 kelimelik cümleler kurabilmesini ve bu şekilde sözel iletişimi kullanmasını bekleriz. Dil gelişimi farklı seyreden çocukların "geç konuşan normaller" dediğimiz gruba girmeleri muhtemel olsa bile bazen de konuşmada görülen bir gecikme çocukta var olan ciddi bir problemin ilk belirtisi olabilmektedir. Bu gibi durumlarda erken başlanan tedaviden cevap alma ihtimali ciddi oranda artmaktadır.

Terapi Süreci

Sorunun niteliğine bağlı olarak yaklaşım yöntemi değişir. Hatta aynı probleme sahip iki kişinin bireysel özelliklerine bağlı olarak tamamen farklı bir program yürütülebilir. Problem kadar şiddeti de önem taşır. Şiddet terapi sıklığına olan ihtiyacı belirler. Ayrıca kişinin motivasyonu, verilen çalışmaların düzenli yapılması da terapiden elde edilen sonucu ve süreyi etkiler. Kimi problemlerde yaş da önemli bir kriterdir.

Televizyon dil gelişimini nasıl etkiler?*

Çocukların televizyona bağımlı hale gelmeleri birçok nedene bağlı olarak çıkabilmektedir. Bazı anneler çocuklarına ancak televizyon karşısında yemek yedirebilmektedir. Bunun dışında çocuğun bakımı yanı sıra ev işlerinin ağırlığı, annenin çalışmak zorunda olması ve bakıcının çocuğa yeterli ilgi ve sevgi göstermemesi, bebeğin istenmeyen bir hamilelik sonrası dünyaya gelmesi, yeni kardeşin dünyaya gelmesi, anne ve babaların yaşadıkları bazı psikolojik ve psikiyatrik sorunlar, evde bakıma muhtaç başka bir bireyin olması, çocuğun bedensel bir rahatsızlığının olması, aile içinde yaşanan bazı sorunlar ve diğer farklı nedenlerle anne ve babalar çocuklarına yeterince zaman ayıramamaktadır. Bu gibi durumlarda çocuğun ihtiyacı olan ilgi ve sevginin yerini televizyon almaktadır. Ancak bu durum son derece sakıncalıdır.

Televizyonun çocuğun dil ve toplumsal gelişiminde geriliğe hatta otizme neden olduğuna ilişkin bazı görüşler bulunmaktadır. Gününde 1-2 saatten uzun süre televizyon izlemek okul öncesi dönemde (özellikle 3 yaş öncesinde) çocuğun dil, konuşma ve sosyal gelişimini olumsuz yönde etkileyebilir. Televizyonla tek yönlü iletişim içinde olan çocuğun bu yüzden etrafıyla karşılıklı ve çok yönlü etkileşiminin engellenmesi, dili kullanma gereksiniminin ve göz kontağı kurma süresinin azalması, sonuç olarak konuşma

gelişiminin olumsuz etkilenme olasılığı vardır. 4-7 yaş döneminde soyut düşünce ve kavram gelişimi nedeniyle saptantılı bir tarzda televizyon izlemesi, izlenecek programların denetlenmemesi çocuğun dilsel gelişimi ve toplumsal becerilerinde (örneğin başkalarıyla iletişim kurmaya çalışmama gibi) sorunlara yol açabilir. Ancak televizyon seyretmenin otizme ya da gelişimsel dil sorunlarına yol açtığı düşüncesi yanlıştır.

Uzun süre televizyon seyretme otizmi taklit eden bazı belirtiler oluşturabilir veya otizmi olan bir çocuğun belirtilerini ağırlaştırabilir. Ancak uygun programlar uygun sürelerle izlendiğinde çocuğun dil ve diğer alanlardaki gelişimini destekleyebilir. Televizyonun, dil ve konuşma üzerinde yarattığı olumsuz etkilerin yanında sözcük dağarcığını artırma, yeni bilgiler edinmeye yönelik merak uyandırma, eğlendirici ve öğretici olma gibi birçok olumlu etkisi de bulunmaktadır. Aileler programlar konusunda seçici olarak ve süre konusunda belirli sınırları koruyarak söz edilen olumsuz etkileri en aza indirebilirler.

* Bu bölüm 100 Soruda Dil ve Konuşma Bozuklukları kitabından alıntı yapılmıştır.

GünceL'in Önerdikleri

Kitabın adı: Dil ve Beyin
Yazar: Prof. Dr. Barış Korkmaz
Yayın evi: Yüce Yayınları

Bu kitap Pediatrik Davranış Nörolojisi adlı kitabın, dil ve konuşma ile ilgili bölümünün oldukça genişletilmiş, zenginleştirilmiş ve değiştirilmiş bir devamı niteliğindedir. Çocuk dili ve sorunları ile ilgilenen tüm öğrenci ve ilgili alanlardaki uzmanlara yönelik bir başlangıç kitabı olarak hazırlanmıştır.

Kitabın adı: 100 Soruda Dil ve Konuşma Bozuklukları
Yazarlar: A. Banu Turan Tortop, Serkan Bengisu, Öykü Tezel, Nezihe Çıtav, Özlem Öge Daşdöğen, Berna Erdebil
Editör: Prof. Dr. Barış Korkmaz
Yayın evi: Doğan Kitapçılık

Çocuğun dil ve konuşmayı öğrenmesi karmaşık biyolojik ve psikolojik mekanizmalar aracılığıyla gelişir. Özellikle biyolojik mekanizmaların doğuştan ya da sonradan çeşitli nedenlerle bozulması dil ve konuşma alanlarında çok çeşitli sorunlara yol açar.

Bu kitabın öncelikli amacı, dil ve konuşma bozukluğu olan çocuk ve yetişkinlerin yakınlarına bazı temel bilgiler sunmaktır.